

§ 43. Pri slabem stanju društvene blagajnice sme društvo izplačanje imetja izstopnemu udju odreči, to pa samo takrat, ako se razpust društva sklone in likvidacija vpelje.

Odstopivši družtenik in njegovi dediči ostanejo vendar upnikom društva obvezani, dokler teče doba zastarelosti, za vse dolžnosti, katere je društvo do njih odstopa na se vzelo. Do družtenih opravil nemajo odstopli udje pozneje nobenega upliva več.

§ 44. Načelstvo mora v prvih treh mesecih vsakega pravičnega leta razglasiti število udov, ki jih je društvo imelo o času sklenjene bilance, potem število družtenikov, kolikor jih je v teku bilančnega leta pristopilo in odpalo, kakor tudi število pravičnih deležev, kolikor jih je bilo o sklepu bilance, in kolikor se jih je v teku bilančnega leta vnovič pridružilo, odpovedalo ali izplačalo. —

E. Pravice in dolžnosti družtenikov.

§ 45. Vsak družtenik ima pravico:

- pri vsih družtenih sklepih in volitvah občnega zbora glasovati;
- iz društvene blagajnice posojila prejemati;
- od pravičnega dobička po določenih §. 72 tirjati dobilo ali dividendo, ki mu pripada, kakor tudi obresti od svojega pravičnega deleža.

§ 46. Dolžnosti družtenikov pa so:

- da pomagajo pripravljati družteni fond ali zalag; v ta namen plača vsak 1 gld. vstopnine, kar se mu več ne povrne;
- da vsak mesec na svoj delež, ki je v §. 47. odmenjen, najmanj 50 kr. v društveno blagajnico plačujejo;
- da zoper te pravila in pozneje društvene sklepe ne ravnaajo;
- da so nerazdelno z vsem svojim imetkom zavezani za vse društvene dolžnosti, kolikor aktivno društveno premoženje v slučaju likvidacije ali konkurza v založbo teh dolžnosti ne zadosti. Kdor vstopi potem, ko je društvo že osnovano, zavezan je, kakor vsak drugi družtenik, za vse dolžnosti, katere je bilo društvo že pred njegovim pristopom na se vzelo. Proti temu nemajo pogodbe do tretjih oseb nikake pravne moči.

F. Pravični delež (imetje) udov.

§ 47. Vsak ud mora na mesec najmanj 50 kr. v društveno blagajnico vlagati, dokler ti prineski s pripadajočimi obrestimi in družteniku odmerjenim letnim dobičkom, kar se mu konec vsakega pravičnega leta v družtenih pravičnih knjigah pripiše, vkupaj 60 gld. ne znašajo. Občni zbor ima pravico, pravični delež tudi nad 60 gl. povišati.

§ 48. Vsak družtenik je lastnik svojega pravičnega deleža, katerega sli naenkrat v društveno blagajnico položi, ali ga pa v mesečnih do-neskih po §. 47. vkupaj spravlja.

Kar družtenik vloži ali mu od letnega društvenega dobička pripada z obrestimi vred, vpisuje se vsakemu od načelstva v posebno društveno knjižico, ki jo ob času svojega pristopa k društvu dobi. —

Od teh vložnin pa ne more družtenik, dokler je ud, nič vzdignoti. — Samo takrat, ko je njegov delež do 60 gld. že narasel, sme izplačevanje obresti od taistega, kakor tudi sebi pripadajoč del letnega dobička tirjati, ako občni zbor zastran tega ni kaj drugega sklenil.

§ 49. Pravičnega deleža ne more družtenik niti odstopiti, niti zastaviti ali na kak drugi način obložiti. — Vsako tako obloženje ali zastavljenje od njegove ali druge strani je nasproti društvu neveljavno.

G. Reservni fond.

§ 50. Reservni fond služi za to, da se iz njega poravnajo zgube, ki se z letnim pravičnim dobičkom založiti ne dajo. — Reservni fond se nareja iz pristopnin udov in letnega čistega društvenega dobička. Reservni fond ima posebno upravo in mora najmanj 10 % vsega društvenega imetja, to je: vseh pravičnih deležev znašati.

§ 51. Dokler društvo obstaja, je rezervni fond razun družtenih zgub nedotakljiv. Kar mu je pri zgubah odpisanega, naj se po določenih §. 50 pozneje po pravičnem dobičku zopet nadomesti.

Pred razpadom društva izstopli udje nemajo do rezervnega fonda nobene pravice.

Državni zbor.

V 82. seji je tirolski poslanec dr. Wildauer predlagal, da se naj deželni zborom gledé šol še trohica pravic vzame, ki jih imajo. Da nas bodo bralci lažje umeli, je treba vedeti, da na Tirolskem šolske postave niso še popolnoma v življenje stopiti mogle, ker se katoliška večina deželnega zbora na vso moč brezverskih šol brani. Liberalci Wildauerjeve vrste pa ne prašajo nikol po tem, kar ljudstvo misli in želi, ampak hočejo vse po svojem kopitu imeti. Ker teraj večina dež. zbora in deželni odbor noče šol po novih postavah vravnati, je predlagal Wildauer da se naj postava od 25. maja 1868 zastran šolskega nadzorstva tako predela, da bi vse šolske zadeve, posebno pa nadzorstva spadale pod oblast državnega zbora in ministerstva, ne pa pod oblast dež. zbora in dež. šolskega sveta. Na Tirolskem ne opravimo liberalci nič — si je mislil Wildauer — naj nam torej liberalni gospodje državnega zbora na pomoč pridejo! Tako pokončava liberalstvo deželni zborom pravico za pravico. Proti temu predlogu je ugovarjal dr. Graf s Tirolskega povdarjaje, da se taka postava inace sklenuti ne more, kakor če ustavski vnovič svoj ustav pregriznejo; da bi to verske čute ljudstva in nja

pravoljubnost bridko žalilo, stanje v šolah pa še bolj zmedlo, kakor je že zdaj. Če se ljudstva glas ne posluša, bodo zmešnjave v šolah še dalje hujše. Ljudstvo pa hoče poročila, da bo dežela krščanska. Prav zato pa spada šolsko vprašanje v področje deželne zbornice. Ob koncu je prosil vrli poslanec, da naj zbornica Wildauerjev predlog zavrže, če ne, pokaže s tem tirolskim poslancem pot, po kateri imajo v prihodnje postopati, namreč pot iz državnega zbora domu. Zbornica se za to zmenila ni, ampak je predlog izročila v pretres, ter je v tem smislu tudi minister Stremayr govoril.

Spregjeti so bili poslednji §§. delniške postave, ki so bili odboru v nov pretres izročeni. Tako §. 215 b. I. pogl., da smejo društva, ki nimajo z bankinimi in menjičnimi reči nič opraviti, izdavat novih akcij pod imensko vrednostjo, do katerih imajo prejšnji delničarji predpravo. — Popravljeni §. 12. II. pogl. izreka, da ima nova delniška postava pravno moč za vse že obstoječe delniške društva. S tem je stvar skončana.

Dovolile so se 5letne doklade rednim profesorjem, tudi bogoslovskim na vseučiliščih, na akademiji umetnosti in lepoznanstva, in priročnikom v vseučiliščinih knigarnah.

V 83. seji dne 2. dec. se je začel razgovor o drž. proračunu. Poročevalec odborov je dr. Brestel. Pri tej priliki govorili so proti navštetem odbora alj prav za prav proti sedanjim centralističnim vladnim sistemom gg. Herman, dr. Pražak, Greuter, dr. Vošnjak in v drugih sejah še drugi. Izvrstno kakor vselej šibal je g. Herman sedanjo vladno politiko in sistemo ter v dobro premišljeni besedi dokazoval, da se je podlaga pravice zapustila, nenaravno stanje povsod napravilo. Govornik je v živi besedi pojasnoval krivice zoper kat. cerkev, da se brez zaslišanja vidnega poglavarja in škofov „cerkvene“ postave delajo, ki cerkvi svobodo krčijo in tudi duhovenstvo pačijo (pač res!), krivice zoper dežele, posebno zoper česko kraljestvo, in zoper Slovane. Na vse strani žali ta podirajoči liberalizem, zato pa ima tudi nasprotja povsod. Slednjič ponovi, kar je že večkrat z največimi prijatelji Avstrije rekel, da zmešnjav in gospodarskega propada prej konec ne bo, dokler se dežele po federalistični osnovi ne vravnajo, postavodajna pravica deželnim zborom ne povrne. Čeravno ustavaki, imajoči začasno vso oblast v rokah, za take svarjenja spoznanja nimajo, bo vendar kakor v upravnih stvareh tudi v političnih skušnja pokazala, da je imel blagi Herman prav. Da bi le prepozno do tega spoznanja ustavaki ne prišli!

Poslanec žl. Plener ga je pobijal, češ, da sedanja sistema gospodarskih nadlog ni kriva, in vendar ne more tajiti, da je državno denarno stanje prav žalostno, in da je deficit za prihodnje leto veliko večji, kakor po vladinem in odborovem poštevu, ker v resnici na d

18 milijonov znaša! To so nasledki državnega gospodarstva skozi 14 let sem, ko so se po besedah dra. Pražaka davkarska bremena od leta do leta pomnoževala. — Poslanec Greuter je v resno-šaljivi besedi dokazoval, kako drage da so „liberalne“ poskušnje in kako krivično da je, ako se vsled enostranske volilne postave nemški manjšini umetna večina daje, kmetski življenj pa za gosposkim pri številu zastopnikov nazaj postavlja. — Levičar in občinski pisar Fux, kateri pa ima silno oster jezik, je sicer zasmehoval govornike od desne strani, državnega stanja pa vendar ni mogel hvaliti. Dr. Pražak je zračunil, da je v 10 letih, odkar ustavaki in centralisti za državno kormilo držé, namreč od l. 1862—1871 primanjkljaj narasel do 430 milijonov, in če se odšteje 18 milj. in 300.000 goldin. kasinih ostankov, ktere je Hohenwartovo ministerstvo l. 1871 naslednikom zapustilo, znaša primanjkljaj samo v teh 10 letih vendar še 412 milijonov! Bolj ko vse drugo spričuje to, kam da smo prišli pod liberalno ustavaško sistemo!

V 84. seji je vtrjeval poljski poslanec Ridzovski svoj predlog, da se naj pregleda postava od 14. jun. 1868, ki je odpravila postavo zoper odrtijo. Kmetovalci — je rekel poslanec — niso prosili za to, da se postava zoper odrtijo odpravi, prosili so za to le špekulanti, ki jemljejo za posojeni denar od stiskanega kmeta po 50, 100, 200, 500, še celo po 1000 procentov! Sodnik vidi nesramno odrtijo, postava mu pa roke veže, v tem ko ubogi kmet ne ume pravice, ki kaj takega dopušča. „Tako navstaja nova vrsta sužnosti, odrtijskih sužnjev, ki morajo v putu svojega obraza za oderube delati. Za stisko sledi sovraštvo (do židov), za sovraštvom pa hudodelstvo. Naglim korakom bližamo se socijalni prekučiji!“ S klicem: „Pomagajte, gospodje, kajti socijalna prekucija je v Galiciji pred durmi!“ je končal govornik in predlog se je odboru v pretres izročil. — Nov dokaz, kolika nesreča da je centralizem, ki daje postave brez ozira na posebnosti raznih dežel! — Nadaljeval se je splošnji razgovor o drž. proračunu. Pred vsem je prvosodnik dr. Rechbauer še le v tej seji g. Hermanu eno zagodel. Ker namreč dan poprej ni vsega slišal, kar je Herman govoril, je še le v brzopisnem protokolu staknil besede, da ima „vlada slabo vest, ker se njenih prstov drži prelom prava in zaupanja“, in ga je toraj posvaril, mnogi od desnice so mu pa — sreče želeli!

Dopisi.

Iz Gradca. (Dodatek k gospodarski „griži“.) V zadnjem listu ste nam poročali o denarni „griži“, naj danes še jaz povem, kako se tukajšnji mestni zastop „griži“ ubraniti hoče, katera se že od nekdaj v mestno mošnjo zajeda. Po dolgoletnem pisarenju se je namreč mestnemu